
ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV

Vznik, štruktúra a hlavné
orgány

POLb1010 Evropská unie a mezinárodní
organizace

JS 2024

Michal Tóth

NA CESTE K MEDZINÁRODNEJ SPOLUPRÁCI

- fenomén 20. storočia?
- 1815 - **Centrálna Komisia pre navigáciu na Rýne** – regulácie pravidiel plavby po Rýne, zlepšovanie bezpečnostných štandardov
- 1865 – **Medzinárodná telekomunikačná únia** (International Telecommunication Union), pôvodne International Telegraph Union
- 1874 – **Svetová poštová únia** (Universal Postal Union)
- 1899 – Medzinárodná mierová konferencia v Haagu → **Stály arbitrážny súd**
 - spory pri medzinárodných dohodách – námorné hranice, ľudské práva, medzinárodný obchod ...
 - predchodca dnešného Medzinárodného súdneho dvora

-
- 1914 – začiatok WWI
 - limity nastaveného mechanizmu
 - koniec medzinárodného systému tzv. **Koncertu veľmocí**
 - udržoval politickú rovnováhu medzi európskymi mocnosťami po skončení Napoleonských vojen
 - dovtedy najväčší vojenský konflikt v histórii Európy
 - zahynulo **20 mil.** ľudí
 - zrútili sa Osmanská a Rakúsko-Uhorská ríša
 - vznikli nové štáty (Estónsko, Fínsko, Československo)
 - prebehli veľké revolúcie (Rusko 1917, Nemecko 1918)
 - → **nový svetový poriadok** → **nový systém medzinárodnej spolupráce**

SPOLOČNOSŤ NÁRODOV: "DEFINITÍVNA ZÁRUKA MIERU"?

- snaha zabrániť, aby sa podobný konflikt znovu opakoval
- 1918 – Woodrow Wilson – myšlienka **Spoločnosti národov** (*League of Nations*)
- Parížska mierová konferencia – W.W. predstavil svoju víziu
- medzinárodný orgán, ktorý by riešil medzinárodné spory prostredníctvom **diplomacie** a **kolektívnej bezpečnosti**
- „*Je to definitívna záruka mieru. Je to definitívna záruka proti agresii. Je to definitívna záruka proti veciam, ktoré sa práve priblížili k tomu, aby sa celá civilizácia dostala do záhuby.*“
- široká **podpora myšlienky** vzniku medzinárodnej organizácie s právomocou riešiť spory skôr, než prerastú do vojny

• 14 bodov, najkľúčovejšie:

- **Transparentnosť verejnej diplomacie** namiesto tajných dohôd
- **Voľný námorný obchod** počas vojny a mieru
- **Odstránenie ekonomických bariér** a podpora rovnakých obchodných podmienok medzi národmi
- **Zbrojné obmedzenia** s cieľom znížiť šance na opätovnú vojnu
- **Úprava koloniálnych nárokov** s prihliadnutím na záujmy obyvateľstva aj koloniálnych mocností
- **Úprava hraníc starých a vznik nových štátov** v Európe (Belgicko, Taliansko, Balkán, Turecko, Poľsko, ...)

• 14. bod:

- vytvorenie "všeobecnej asociácie národov ... s cieľom zabezpečiť vzájomné záruky politickej nezávislosti a územnej celistvosti veľkých aj malých štátov"
- základ pre vznik Spoločnosti národov

-
- 1919 – Versailleskou zmluvou **založená Spoločnosť národov** (28 členov z Európy a Latinskej Ameriky)
 - 1919 – Nobelova cena za mier pre Woodrowa Wilsona
 - USA do Spoločnosti národov **nikdy nevstúpili**
 - odpor a obavy Senátu o stratu suverenity (izolacionizmus)
 - → USA Versailleskú zmluvu neratifikovali
 - → vplyv na fungovanie Spoločnosti národov
 - menšia legitimita (schopnosť presadiť rozhodnutia)
 - obmedzené financie
 - diplomatická izolácia → strata významu
 - znížená dôvera v princíp kolektívnej bezpečnosti
 - neschopnosť naplňať svoje hlavné ciele (len minimálne úspechy – územné spory, boj proti obchodu s ópium, utečenecká kríza v Ruska)

-
- **neschopnosť SN zabrániť agresii**
 - japonská invázia do Mandžuska (1931)
 - talianska invázia do Etiópie (1935)
 - nemecká invázia do Poľska (1939)
 - ruská invázia do Fínska (1939)
 - **nedostatok vojenskej sily**
 - SN nemala vlastnú armádu (použitie vojska záviselo na jednotlivých členoch, hlavne Fr. A VB → pasivita)
 - **absencia hlavných mocností**
 - chýba USA
 - 30te roky: vystupuje Nemecko, Japonsko, Taliansko
 - 1939 – vylúčenie Sovietskeho zväzu
 - **nedôvera a nedostatok podpory**
 - neschopnosť zabrániť agresii → nedôvera a skepticizmus
 - 30te roky – hospodárska kríza (Fr.a VB – neochota → appeasement)

UNITED

NA CESTE K ORGANIZÁCIÍ SPOJENÝCH NÁRODOV

- 1941 – USA po útoku na Pearl Harbor vstupujú do WWII.
- Spojenci (26 národov) sa zoskupili proti Osi → potreba posilniť vojenské a politické väzby (budúci medzinárodný poriadok)
- 1942 Washington D.C. – **Deklarácia Spojených národov**
 - záväzok bojovať spoločne proti Osi (neuzatvárať separátny mier)
 - prijatie princípov MVZ po skončení WWII. → vytvorenie systému medzinárodnej bezpečnosti
 - záväzok k multilateralizmu (miesto konkurenčných aliancií)
 - na rozdiel od SN, OSN vznikla ako aliancia
- základ pre vznik OSN

THE UNITED NATIONS FIGHT FOR FREEDOM

• 1943 – Moskovská konferencia

- ministri zahraničných vecí USA, VB, ZSSR a Číny
- diskutované vojenské plány ale aj rôzne aspekty povojnového usporiadania (ako zaobchádzať s porazenými štátmi)
- Deklarácia štyroch mocností (USA, VB, ZSSR, Čína) – spolupráca na zachovaní mieru a **záväzok vytvoriť medzinárodnú organizáciu zabezpečujúcu mier a bezpečnosť**
- → základy pre ďalšie diskusie o vzniku OSN

• 1943 – Teheránska konferencia

- prvé stretnutie Roosevelta, Churchilla a Stalina
- primárne vojenské plánovanie proti Ose, ale aj **diskusie o povojnovom usporiadaní sveta**
- zhoda na vytvorení účinného systému kolektívnej bezpečnosti
- → záväzok vytvoriť OSN

- **1944 – konferencia v Dumbarton Oaks**

- ministri zahraničných vecí USA, VB, ZSSR a Číny
- **diskusia o podobe** novej medzinárodnej organizácie
- konkrétne **technické základy** (štruktúra orgánov, spôsoby riešenia sporov, rozdelenie kompetencií etc.)
- nielen bezpečnosť, ale aj sociálne a ekonomické problémy
- základ pre Chartu OSN

- **1945 – Jaltská konferencia**

- najdôležitejšie stretnutie Churchilla, Roosevelta a Stalina
- program: povojnové usporiadanie Európy a vznik OSN
- → **právo veta v Bezpečnostnej rade**

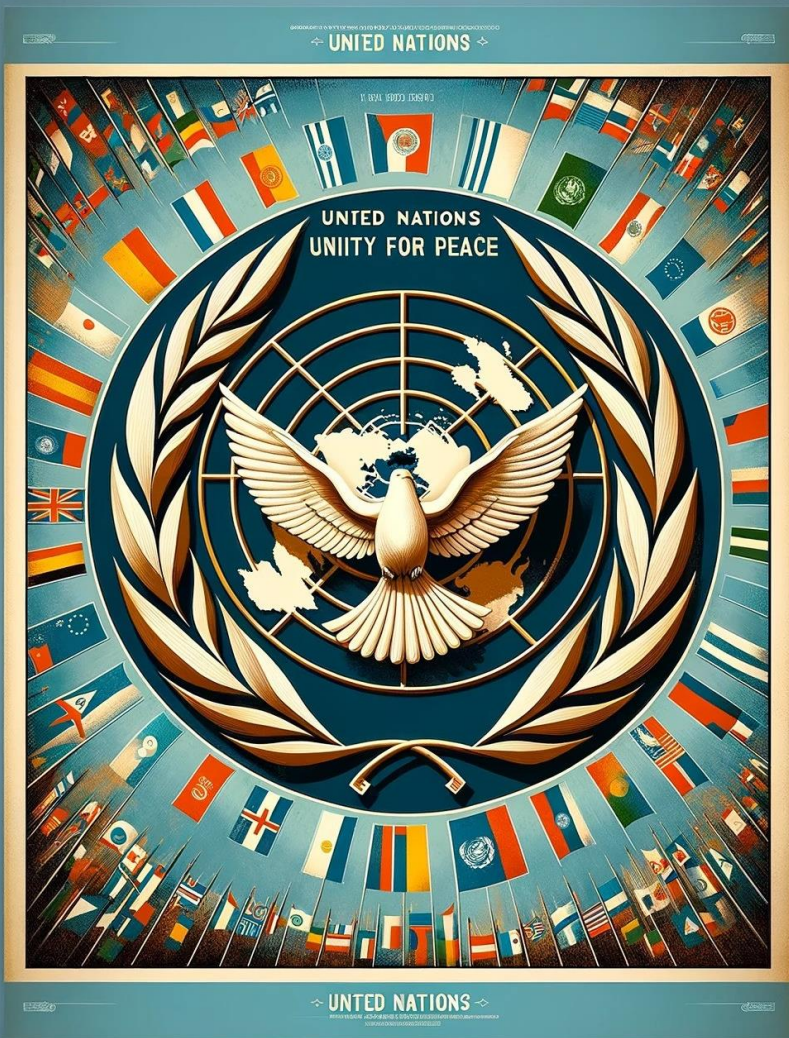
- **1945 – konferencia v San Franciscu**

- globálna – 50 krajín
- cieľ: vypracovať **Chartu OSN** (ciele, princíp, štruktúra, funkcia)
- medzinárodná spolupráca, ľudské práva a sociálny rozvoj
- → **Vznik OSN**

ZRODILA SA OSN ...

- skepticizmus (neúspech Spoločenosti národov)
 - Ako **vyvážiť** národnú suverenitu a ideály medzinárodnej spolupráce?
 - Ako **zosúladiť nerovnováhu** medzi krajinami v oblasti moci, vplyvu, zdrojov a záväzkov?
 - Ako **zabezpečiť**, aby niektoré krajiny z OSN **nevystúpili**, ak sa im nebude páčiť nejaké rozhodnutie? (Japonsko 1930)
- riešenie → **právo veta**
 - Čína, Francúzsko, Veľká Británia, Spojené štáty a ZSSR
 - stáli členovia Bezpečnostnej rady (najdôležitejší orgán)
 - možnosť odmietnuť akékoľvek rozhodnutie, ak je v rozpore s vlastnými záujmami

-
- OSN (Charta) prebrala po Spoločnosti národov väčšinu **ideálov**
 - najmä zaistovanie medzinárodnej bezpečnosti a sporov medzi krajinami **mierovou cestou**
 - **dôležité rozdiely:**
 - 1) Charta OSN uvádza ako jeden z hlavných cieľov aj zaistovanie **sociálneho a ekonomického rozvoja** (SN iba okrajovo)
 - ekonomická kríza v 30. rokoch → ultranacionalizmus → WWII
 - 2) medzinárodná bezpečnosť definovaná tentoraz širšie (nie len vojenská, ale aj ekonomická, sociálna, ľudskoprávna dimenzia, neskôr aj environmentálna)
 - → **holistický prístup**

OSN A ZAČIATKY STUDENEJ VOJNY

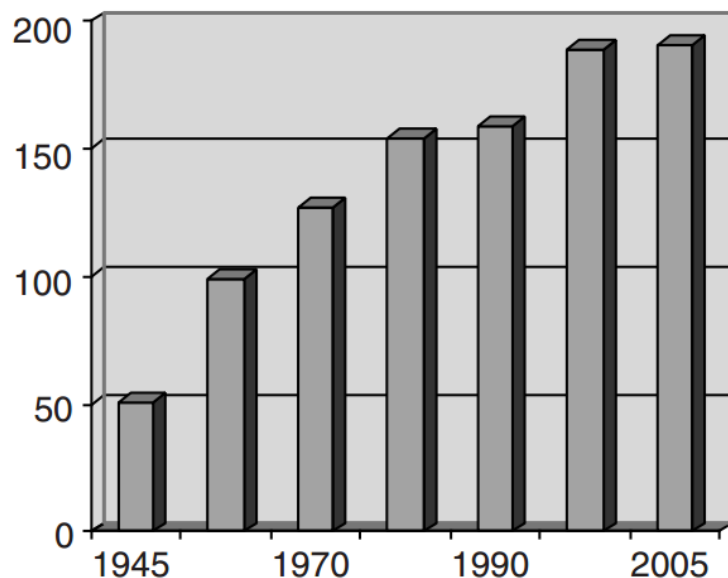
- podobne ako pri SN, vznikla ako organizácia víťazov (Nemecko a spol. až neskôr)
 - prvé zasadanie RB: stáli členovia (FR, VB, ZSSR, USA, Čína) + Brazília, Egypt, Mexiko, Nový Zéland, Nórsko a Poľsko (Nemecko, Taliansko a Japonsko vynechané)
- nádej prinášalo členstvo USA a ZSSR
- hneď od začiatku (1946) zhoršovanie medzinárodnej atmosféry:
 - Stalin – svet nezvratne rozdelený medzi dva pol. systémy
 - Churchill – v Európe bola spustená železná opona
 - Truman – doktrína zameraná na potlačanie vplyvu ZSSR
- 1949 – vznik NATO – definitívne rozdelenie sveta/Európy na dva nepriateľské bloky

-
- **1950** – vypukla Kórejská vojna
 - → **prvý test** schopnosti OSN udržiavať mier/zasiahnúť
 - **rýchla reakcia**
 - **ZSSR** bojkotoval zasadnutia RB kvôli inému sporu (neuznanie Čínskej ľudovej republiky za stáleho člena) → **nemohol využiť právo veta** (1946-1955 – 80x)
 - BR → rezolúcie požadujúce stiahnutie vojsk SK → **autorizácia použitia sily na obnovenie mieru**
 - **vytvorenie viacnárodných síl** na pomoc JK
 - 1. krát v histórii OSN
 - armády viac ako 20 krajín pod vedením USA
 - zastavenie postupu SK a postupné vytlačanie späť
 - vojenský pat → prímerie
 - **precedens pre budúce mierové operácie** (jediná väčšia vojenská intervencia OSN počas studenej vojny)

-
- Kórejská vojna → nemožnosť spolupráce medzi USA a ZSSR v rámci OSN
 - patová situácia pri prijímaní nových členov (počas prvých 10 rokov len 9 nových krajín)
 - nezhoda USA a ZSSR na prijímacej procedúre
 - ZSSR: automatické prijímanie všetkých spojeneckých krajín
 - USA: selektívny prístup s ohľadom na charakter krajiny
 - → od 1950: **na 5 rokov úplne zablokované rozširovanie**
 - **spor „dvoch Čín“** ohľadom členstva v RB (od 1949)
 - po skončení občianskej vojny (komunisti vs. nacionalisti)
 - ČĽR (podporovaná ZSSR) vs. Čínska republika (na Taiwane podporovaná USA)
 - vplyv na dôveryhodnosť celej OSN
 - 1971 – ČĽR nahradila Taiwan v RB (ČĽR ako jediný legitímny zástupca Číny v OSN) - Nixon

-
- **pozitívne zmeny** a míľniky OSN počas Studenej vojny:
 - 1948 – prijatie **Všeobecnej deklarácie ľudských práv**, (vyjednávane pod vedením Eleanor Rooseveltovej)
 - 1948 – **vyslanie prvých mierových pozorovateľov** do Južnej Ázie (India vs. Pakistan a spor o Kašmír) a na Blízky východ (arabsko-izraelský konflikt)
 - Ralph Bunche (OSN) – kľúčová rola pri sprostredkovaní prímeria medzi Izraelom a arabskými susedmi
 - riešenie potrieb európskych utečencov po WWII → **vznik Úrad Vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR)**
 - 1955 – smrť Stalina → dočasné uvoľnenie napätia → rozširovanie OSN (bývalé Belgické, Francúzske a Britské kolónie)
 - väčší dôraz na sociálne a ekonomické otázky (bohatý sever vs. chudobný juh, životné prostredie, postavenie žien)

OSN PO SKONČENÍ STUDENEJ VOJNY

- koniec bipolárneho sveta – nové výzvy a príležitosti:
- rozpad ZSSR a Juhoslávie → **rozširovanie členstva** (dnes 193)
- **rozširovanie mierových misií**
 - komplexnejší mandát (podpora demokratických tranzícií, ochrana ľudských práv, odzbrojovanie, dohliadanie nad voľbami, humanitárna pomoc,..)
 - geografická pôsobnosť (celý svet)
- **ľudské práva** ako centrálna agenda (nové inštitúcie, dohovory, mechanizmy)
- **globálne výzvy** (klimatická zmena, udržateľný rozvoj, terorizmus)

ŠTRUKTÚRA OSN – NEMOŽNÝ HYBRID?

- 50te roky – Dag Hammarskjöld pre Times
 - OSN ako **byrokratická obluda** neschopná riešiť skutočné problémy ľudí
 - vzdialená od bežných ľudí, „čudná Picassovská abstrakcia“ (nie je to „ich vlastná maľba“)
- jeden z hlavných problémov OSN – prítomná, avšak **vzdialená** (množstvo oblastí, množstvo agentúr, množstvo cieľov)
- → organizačný hybrid, funkcie sa **nedajú vysvetliť jednoduchým jazykom**
- „štrukturálne monštrum“, konglomerát **organizácií, divízií, orgánov, sekretariátov**, množstvo **skratiek** názvov, ... → vysvetlenie mnohých problémov OSN
- dôvod vytvorenia takéhoto hybridu?
 - mnoho národov, rozdielne zázemie, rozdielne ciele
 - **národné záujmy** (bezpečnosť, prosperita, zákony) **vs.** **medzinárodné ambície** (bezpečnosť, rozvoj, ľudské práva etc.)

The United Nations System

PRINCIPAL ORGANS

GENERAL ASSEMBLY

SECURITY COUNCIL

ECONOMIC AND SOCIAL COUNCIL

SECRETARIAT

INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE

TRUSTEESHIP COUNCIL⁶

Subsidiary Organs

- Disarmament Commission
- Human Rights Council
- International Law Commission
- Joint Inspection Unit (JIU)
- Main committees
- Standing committees and ad hoc bodies

Funds and Programmes¹

- UNDP** United Nations Development Programme
- **UNCDF** United Nations Capital Development Fund
- **UNV** United Nations Volunteers
- UNEP**² United Nations Environment Programme
- UNFPA** United Nations Population Fund
- UN-HABITAT**³ United Nations Human Settlements Programme
- UNICEF** United Nations Children's Fund
- WFP** World Food Programme (UN/FAO)

Research and Training

- UNIDIR** United Nations Institute for Disarmament Research
- UNITAR** United Nations Institute for Training and Research
- UNSSC** United Nations System Staff College
- UNU** United Nations University

Other Entities

- ITC** International Trade Centre (UN/WTO)
- UNCTAD**^{3,8} United Nations Conference on Trade and Development
- UNHCR**¹ Office of the United Nations High Commissioner for Refugees
- UNOPS**¹ United Nations Office for Project Services
- UNRWA**¹ United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East
- UN-WOMEN**¹ United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women

Related Organizations

- CTBTO** Preparatory Commission for the Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty Organization
- IAEA**^{1,2} International Atomic Energy Agency
- ICC** International Criminal Court
- IOM**¹ International Organization for Migration
- ISA** International Seabed Authority
- ITLOS** International Tribunal for the Law of the Sea
- OPCW**² Organization for the Prohibition of Chemical Weapons
- WTO**^{1,4} World Trade Organization

Peacebuilding Commission

HLPF High-level Political Forum on Sustainable Development

Subsidiary Organs

- Counter-Terrorism Committee

- International Residual Mechanism for Criminal Tribunals
- Military Staff Committee

- Peacekeeping operations and political missions
- Sanctions committees (ad hoc)
- Standing committees and ad hoc bodies

Functional Commissions

- Crime Prevention and Criminal Justice
- Narcotic Drugs
- Population and Development
- Science and Technology for Development
- Social Development
- Statistics
- Status of Women
- United Nations Forum on Forests

Regional Commissions⁹

- ECA** Economic Commission for Africa
- ECE** Economic Commission for Europe
- ECLAC** Economic Commission for Latin America and the Caribbean
- ESCAP** Economic and Social Commission for Asia and the Pacific
- ESCWA** Economic and Social Commission for Western Asia

Other Bodies¹⁰

- Committee for Development Policy
- Committee of Experts on Public Administration
- Committee on Non-Governmental Organizations
- Permanent Forum on Indigenous Issues
- UNAIDS** Joint United Nations Programme on HIV/AIDS
- UNEGN** United Nations Group of Experts on Geographical Names
- UNGGIM** Committee of Experts on Global Geospatial Information Management

Specialized Agencies^{1,3}

- FAO** Food and Agriculture Organization of the United Nations
- ICAO** International Civil Aviation Organization
- IFAD** International Fund for Agricultural Development
- ILO** International Labour Organization
- IMF** International Monetary Fund
- IMO** International Maritime Organization
- ITU** International Telecommunication Union
- UNESCO** United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
- UNIDO** United Nations Industrial Development Organization
- UNWTO** World Tourism Organization
- UPU** Universal Postal Union
- WHO** World Health Organization
- WIPO** World Intellectual Property Organization
- WMO** World Meteorological Organization
- WORLD BANK GROUP**⁷
 - **IBRD** International Bank for Reconstruction and Development
 - **IDA** International Development Association
 - **IFC** International Finance Corporation

Departments and Offices⁹

- EOSG** Executive Office of the Secretary-General
- DCO** Development Coordination Office
- DESA** Department of Economic and Social Affairs
- DGACM** Department for General Assembly and Conference Management
- DGC** Department of Global Communications
- DMSPC** Department of Management Strategy, Policy and Compliance
- DOS** Department of Operational Support
- DPO** Department of Peace Operations
- DPPA** Department of Political and Peacebuilding Affairs
- DSS** Department of Safety and Security
- OCHA** Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
- OCT** Office of Counter-Terrorism
- ODA** Office for Disarmament Affairs
- OHCHR** Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights
- OIOS** Office of Internal Oversight Services
- OLA** Office of Legal Affairs
- OOSA** Office for Outer Space Affairs
- OSAA** Office of the Special Adviser on Africa
- SRSR/CAAC** Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict
- SRSR/SVC** Office of the Special Representative of the Secretary-General on Sexual Violence in Conflict
- SRSR/VAC** Office of the Special Representative of the Secretary-General on Violence Against Children
- UNDRR** United Nations Office for Disaster Risk Reduction

Research and Training

- UNICRI** United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute
- UNRISD** United Nations Research Institute for Social Development

- UNODC**¹ United Nations Office on Drugs and Crime
- UNOG** United Nations Office at Geneva

- UN-OHRLS** Office of the High Representative for the Least Developed Countries, Landlocked Developing Countries and Small Island Developing States

- UNON** United Nations Office at Nairobi
- UNOP**² United Nations Office for Partnerships
- UNOV** United Nations Office at Vienna
- UN YOUTH** United Nations Youth Office

Notes:

- 1 Member of the United Nations System Chief Executives Board for Coordination (CEB).
- 2 The United Nations Office for Partnerships is the focal point vis-a-vis the United Nations Foundation, Inc.
- 3 IAEA and OPCW report to the Security Council and the General Assembly (GA).
- 4 WTO has no reporting obligation to the GA, but contributes on an ad hoc basis to GA and Economic and Social Council (ECOSOC) work on, inter alia, finance and development issues.
- 5 Specialized agencies are autonomous organizations whose work is coordinated through ECOSOC (inter-governmental level) and CEB (inter-secretariat level).
- 6 The Trusteeship Council suspended operations on 1 November 1994, as Palau, the last United Nations Trust Territory, became independent on 1 October 1994.
- 7 International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID) and Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA) are not specialized agencies in accordance with Articles 57 and 63 of the Charter, but are part of the World Bank Group.
- 8 The secretariats of these organs are part of the United Nations Secretariat.
- 9 The Secretariat also includes the following offices: the Ethics Office, United Nations Ombudsman and Mediation Services, and the Office of Administration of Justice.
- 10 For a complete list of ECOSOC Subsidiary Bodies see un.org/ecosoc.

This Chart is a reflection of the functional organization of the United Nations System and for informational purposes only. It does not include all offices or entities of the United Nations System.

RADA BEZPEČNOSTI

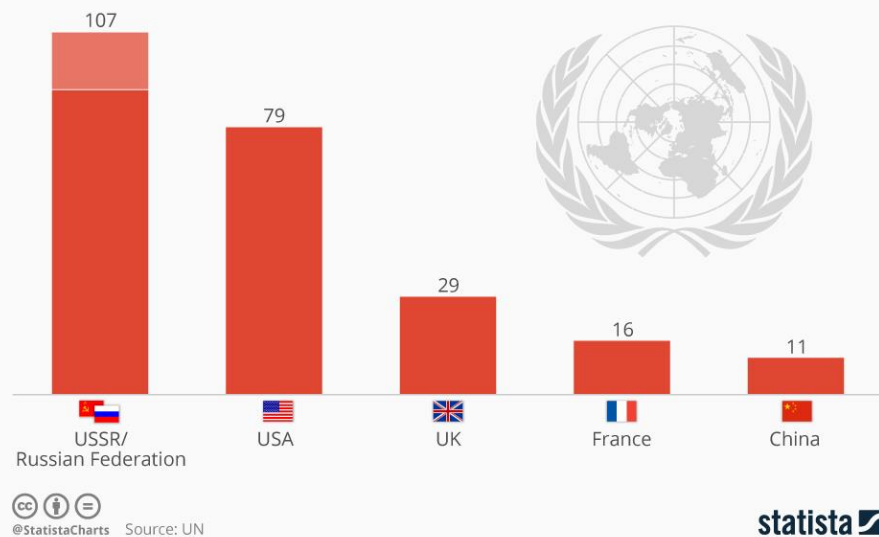
- 1945 – ústredný orgán OSN
- 15 členov (pri hlasovaní potrebných aspoň 9 hlasov)
 - 5 stálych (USA, Rusko, Čína, UK, Francúzsko)
 - 10 nestálych
 - výber a voľba:
 - regionálna kvóta → geografická rovnováha (Afrika – 3, Ázia a Tichomorie, Latinská Amerika a Karibik, Západná Európa a iné štáty – 2 , Východná Európa – 1)
 - volení Valným zhromaždením (2 roky), každý rok obmena polovice členov
 - **hlasovacie právo** (okrem práva veta)
 - **príspevok k diskusiám** – regionálne perspektívy
 - **predsedníctvo** – ako ostatní členovia (mesiac, podľa abecedy) → možnosť ovplyvniť agendu a viesť diskusiu

-
- stáli členovia RB – „P5“
 - **Čína** – 1971 – Čínska ľudová republika nahradila Taiwan
 - presadzuje **suverenitu štátov, nezasahovanie do vnútorných záležitostí**, podporu rozvojových krajín
 - **Francúzsko** – európsky pilier OSN
 - presadzuje obranu **demokracie, ľudských práv, medzinárodného práva, nešírenie a kontrolu jad. zbraní**
 - **Rusko** – od 1991 po rozpade ZSSR
 - presadzuje **ochranu vlastných záujmov, odpor voči zásahom do vnútorných záležitostí štátov**, rovnováhu mocí/glob. stabilitu
 - **Spojené kráľovstvo** – úzke spojenectvo s USA, koordinácia
 - presadzuje podporu **medzinárodného práva, ľudských práv, globálny mier**, multilateralizmus
 - **USA** – najväčší prispievateľ do rozpočtu → významný vplyv
 - presadzujú **podporu demokracie, ľudských práv, hospodárskej slobody, intervenčné akcie** v mene medzinárod. bezpečnosti

Who Vetoed the Most in the UN?

Number of UN Security Council resolutions vetoed by permanent members 1946–2017

- **právo veta** – možnosť zablokovať akúkoľvek rezolúciu (nie procedurálne veci)
- pôvodný význam – zabezpečenie podpory všetkých hlavných mocností → predchádzanie rozkolom → veľkým konfliktom
- **Studená vojna** – nástroj geopolitickej súťaže medzi USA a ZSSR
 - ZSSR blokovali rezolúcie o dekolonizácii, rozvoji nezávislosti štát v ich sfére vplyvu (povstanie v Maďarsku 1956)
 - USA pri ochrane spojencov (Taiwan, Južná Kórea, ...)
- **Izrael vs. Palestína** – veto USA pri rezolúciách proti Izraelu (kritika, sankcie, ..)
- **Sýria** – veto Ruska a Číny pri rezolúciách za zásah alebo sankcie proti režimu Bašára Asada

-
- kontroverzné a kritizované:
 - **paralyzovanie RB** – veto bráni efektívnej reakcii na medzinárodné krízy → nečinnosť
 - **zbavovanie sa zodpovednosti** za vlastné činy, alebo činy spojencov (USA a Izrael, Rusko a Ukrajina, ..)
 - **bránenie vyšetrovania závažných porušení ľudských práv** (Rusko a Čína 2014 – vyšetrovanie zločinov počas vojny v Sýrii)
 - **blokovanie medzinárodnej humanitárnej pomoci** (Rusko a Čína 2020 – pokračovanie pomoci v Sýrii)
 - **blokovanie diplomatických riešení konfliktov** (ZSSR v 80. rokoch – diplomatické riešenia konfliktu v Afganistane)
 - → diskusie o reformách využívania práva veta → diskusie o zložení stálych členov RB

- **kompetencie RB:**

- **udržiavanie mieru a bezpečnosti** – rozhodovanie, či existuje hrozba pre mier, porušenie mieru, akt agresie → prevencia/eliminácia
 - Kórejská vojna 1950-1953 – vojenská pomoc J. Kórei
- **sankcie** – ekonomické sankcie, zbrojné embargá, cestovné zákazy
 - 1990 – Iracká invázia do Kuvajtu – ekonomické sankcie
- **vojenské intervencie**
 - 2011 – vojenská intervencia na ochranu civilistov (Líbya a režim Muammara Kaddáfího)
- **mierové misie** – udržiavanie mieru/prímeria, ochrana civilistov, podpora demokratického prechodu
 - 1993 – Somálsko (UNOSOM II) – dodržiavanie prímeria, humanitárna pomoc, obnova
- **rezolúcie** – záväzné pre členov, hrozba sankcií a iných opatrení
- **rozširovanie členstva OSN** – odporúčania VZ (napr. 2002 Švajčiarsko)
- **voľba sudcov Medzinárodného súdneho dvora** (spolu s VZ)

VALNÉ ZHROMAŽDENIE

- „najdemokratickejší orgán“ – 1 člen = 1 hlas (Tuvalu vs. Čína)
- 193 členov - takmer všetky štáty sveta, okrem:
 - **Vatikán** – stály pozorovateľ
 - **Palestína** – od 2012 status pozorovateľa
 - **Taiwan** – len do 1971, spory s Čínou, ktorá ho neuznáva
 - **Kosovo** – nedostatočné uznanie
 - **Západná Sahara** – teritoriálne spory s Maroka s Frontom Polisario, nedostatočné uznanie
 - Abcházsko, Južné Osetsko, Náhorný Karabach, Podnesterko (nedostatočné uznanie suverenity)
- hlavné funkcie:
 - fórum pre diskusiu o medzinárodných otázkach
 - prijímanie **rezolúcií** (stanovísk a odporúčaní – mier, ľudské práva, životné prostredie) - **nezáväzná!** (morálny a politický vplyv)
 - schvaľovanie rozpočtu a výšky finančných príspevkov členov
 - volenie členov ďalších orgánov (Medzinárod. súdny dvor, Rada pre ľudské práva)
 - prijímanie a preskúmavanie správ od iných orgánov OSN (aktivity, výsledky, výzvy, plány etc.)

-
- 6 hlavných výborov:
 - 1. výbor - pre odzbrojenie a medzinárodnú bezpečnosť
 - 2. výbor - hospodársky a finančný
 - hospodársky rast, rozvoj, medzinárodný obchod, udržateľný rozvoj, znižovanie chudoby a ekonomickej nerovnosti
 - 3. výbor - sociálny, humanitárny a kultúrny
 - ľudské práva, ochrana menšín, sociálny rozvoj, rodová rovnosť, postavenie utečencov
 - 4. výbor - osobitný politický a dekolonizačný
 - sebaurčenie národov, dekolonizácia
 - 5. výbor - administratívny a rozpočtový
 - finančné a rozpočtové záležitosti
 - 6. výbor – právny
 - formulovanie medzinárodných zmlúv, riešení právnych problémov v rámci činnosti OSN, medzinárodný terorizmus

-
- **hlasovanie: prostá** (bežné hlasovanie) alebo **3/5 väčšina** (dôležité veci ako rezolúcie o mieri a bezpečnosti, prijímanie nových členov)
 - **predsedníctvo:** rotácia (regionálna) po 1 roku

kritika:

- **právna (ne)záväznosť** – len odporúčací charakter → slabý vplyv a efektivita
- **(ne)efektivita diskusií** – formálne, dlhé diskusie, bez praktických riešení
- **vplyv veľmocí** – nerovnomerný vplyv členov na diskusiu a rozhodnutia
- **implementácia** – odporúčací charakter → málo mechanizmov na zabezpečenie dodržiavania
- **duplicita** – prekrývanie funkcií a iniciatív medzi rôznymi orgánmi a programami OSN

GENERÁLNY TAJOMNÍK

- na čele sekretariátu OSN, najvyšší úradník, **koordinácia** činnosti OSN, **riadenie**, politické a diplomatické **smerovanie**
- „svetový diplomat č. 1“
- 5 ročné obdobie, menuje VZ na **návrh RB** (nemal by byť občanom)

úlohy:

- **diplomacia a mediácia** – riešenie medzinárod. konfliktov a podpora mieru
- **administratíva** – riadi sekretariát OSN, dohľad nad implementáciou rozhodnutí ostatných orgánov
- **zastupovanie** – reprezentuje OSN, hovorca a obhajca hodnôt a cieľov
- **podpora rozvoja** – ochrany ľud. práv, humanitárnej pomoci, riešenie globálnych problémov

- **1946–1952 – Trygve Lie** (Nórsko)

- posilnenie role OSN
- kľúčová rola pri vzniku Izraela
- začiatky studenej vojny – snaha o mierové riešenie konfliktov → odchod z funkcie (aj po tlaku ZSSR kvôli jeho podpore zásahu v Kórejskej vojne, slabá pozícia)

- **1953–1961 – Dag Hammarskjöld** (Švédsko)

- jeden z najvplyvnejších GT (silná neutrálna pozícia)
- koncept mierových misií (revolúcia v prístupe k udržiavania mieru)
- Suezská kríza – jedna z prvých väčších mierových misií (oddelenie bojujúcich strán – Egypt vs. FR, VB a Izrael)
- **kríza (občianska vojna) v Kongu** po získaní nezávislosti → mierové jednotky OSN → tragická **smrť pri havárii lietadla** (konšpirácie, dokument „*Cold Case Hammarskjöld*“)
- Nobelova cena za mier

- **1961–1971 – U Thant** (Barma/Mjanmarsko)

- napäté obdobie – vietnamská vojna, **kubánska raketová kríza** (kľúčová rola pri **deeskalácii**)
- kritika za stiahnutie mierových vojsk OSN zo Sinajského polostrova pred vypuknutím Šesťdňovej vojny (1967) → **eskalácia**
- podpora dekolonizácie
- jeden z prvých svetových lídrov, ktorý poukázal na **environmentálne problémy** → základ pre ďalšie environmentálne iniciatívy OSN

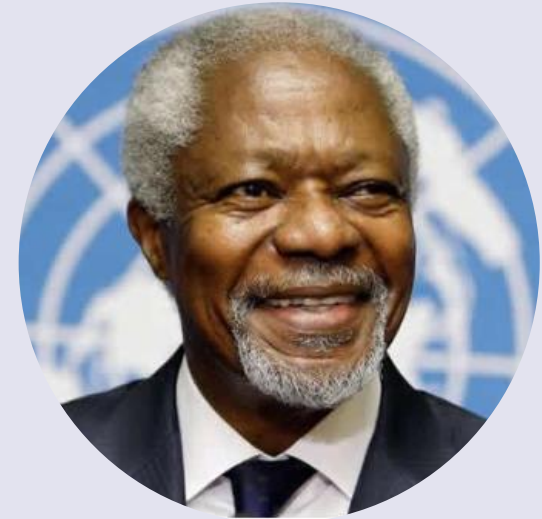
- **1972–1981 – Kurt Waldheim** (Rakúsko)

- nominant „východu“ (ZSSR a Juhoslávie)
- mierové úsilie pri medzinárodných konfliktoch (Blízky Východ, India vs. Pakistan, ...)
- väčší dôraz OSN na ľudské práva a enviro-otázky
- po skončení **odhalená zatajená minulosť** (obvinenie z pôsobenia vo Wehrmachte a účasti na vojnových zločinoch počas WWII)
 - zákaz vstupu do niektorých krajín (USA)
 - 1986-1992 – prezident Rakúska

-
- **1982–1991 – Javier Pérez de Cuéllar (Peru)**
 - **1993-1996 – Butrus Butrus-Ghálí (Egypt)**
 - **1997–2006 – Kofi Annan (Ghana)**

- jeden z najobľúbenejších GT
- obhajca ľudských práv, boj proti HIV/AIDS, proti terorizmu
- reforma OSN → zvýšenie efektívnosti a transparentnosti
- Nobelova cena za mier (2001) – OSN aj on osobne
- kritika za nedostatočnú reakciu OSN na **rwandskú genocídu (1994)**, **program Ropa za potraviny** (umožnenie Iraku predávať ropu výmenou za nákup potravín a hum. potrieb – korupcia)

- **2007–2016 – Ban Ki-moon (Južná Kórea)**
 - trvalo udržateľný rozvoj, ľudské práva a klimatické zmeny
 - iniciátor **Parížskej dohody o klimatických zmenách (2015)**
 - kritika za nedostatočnú viditeľnosť pri konfliktoch, správy o nevhodnom správaní a sex. zneužívaní pracovníkov OSN (Afrika, Haiti)

HOSPODÁRSKA/EKONOMICKÁ A SOCIÁLNA RADA

- ECOSOC – koordinácia **hospodárskej, sociálnej, kultúrnej a vzdelávacej** činnosti OSN a pridružených odborných organizácií a inštitúcií“ → **hospodársky a sociálny rozvoj**
- zámer – dohliadať na ekonomickú bezpečnosť (krízy = katalyzátor konfliktov, napr. WWII)
- realita – bezmocná (formálne rovnocenná s ostatnými org.)
- 54 členov (volení VZ na 3 roky, geografická reprezentativita, Slovensko do 2025, ČR do 2024)

Úlohy:

- **podpora udržateľného rozvoja**
 - 2015: **Agenda 2030**, záväzky pre všetky členské štáty
 - rámec pre odstránenie chudoby a dosiahnutie udržateľného rozvoja do 2030 (17 cieľov)
 - prosperita pre ľudí a planétu (chudoba, klíma, nerovnosti,...)

-
- **koordinácia aktivít v boji proti klimatickej kríze**
 - podpora implementácie Parížskej dohody (2015)
 - organizácia fór a workshopov na zdieľanie osvedčených postupov
 - podpora národných akčných plánov (súčasť záväzkov)
 - koordinácia medziagentúrnych a expertných skupín
 - podpora rozvoja nových technológií na zníženie emisií CO2
 - **financovanie udržateľného rozvoja**
 - neposkytuje priame financovanie, skôr len **rámce a stratégie**, koordinácia pri financovaní aktivít udržateľného rozvoja
 - **riešenie sociálnej nerovnosti**
 - **Komisia pre sociálny rozvoj (CSocD)** – odporúčania, rezolúcie
 - podpora politik pre prístup k základným službám
 - zvyšovanie prístupu k produktívnym zdrojom (pôda, financie, technológie,..)
 - podpora začlenenia a participácie (ženy, zdravotne znevýhodnení, seniori, ...)

MEDZINÁRODNÝ SÚDNY DVOR

- Haag (Mierový palác – sídlil aj predchodca *Stály dvor medzinárodnej spravodlivosti* – 1. medzinárod. súd – založený SN v 1922)
- 15 sudcov (voľby každé 3 roky, obmena 1/3 súdu, 9 ročné obdobie, volí VZ a RB – aspoň polovica hlasov v oboch)

Úlohy:

- **riešenie právnych sporov** medzi štátmi (**záväzný** rozsudky) – súhlas oboch strán sporu na predloženie pred MSD
 - ak sa jedna strana odmietne riadiť rozsudkom, druhá strana môže požiadať RB o prijatie opatrení
 - 1984 – spor Nicaragua vs. USA (obvinenie, že USA nelegálne zasahuje do vnútorných vecí tým, že podporuje ozbrojenú skupinu „contras“ bojujúcu proti vláde – MSD dal za pravdu Nicaragua)
 - 1992 – spor Maďarska a Slovenska o dostavbu vodného diela Gabčíkovo-Nagymaros (rozsudok 1997)
 - 2024 – podnet od Juhoafrickej republiky aby Izrael ukončil operácie v Gaze (→ nevyhovel, ale má „zabrániť genocíde“)
- **poradné právne posudky** na žiadosť iných orgánov OSN a medzinárod. org. (súvislosť s činnosťou subjektu) – nezáväzný

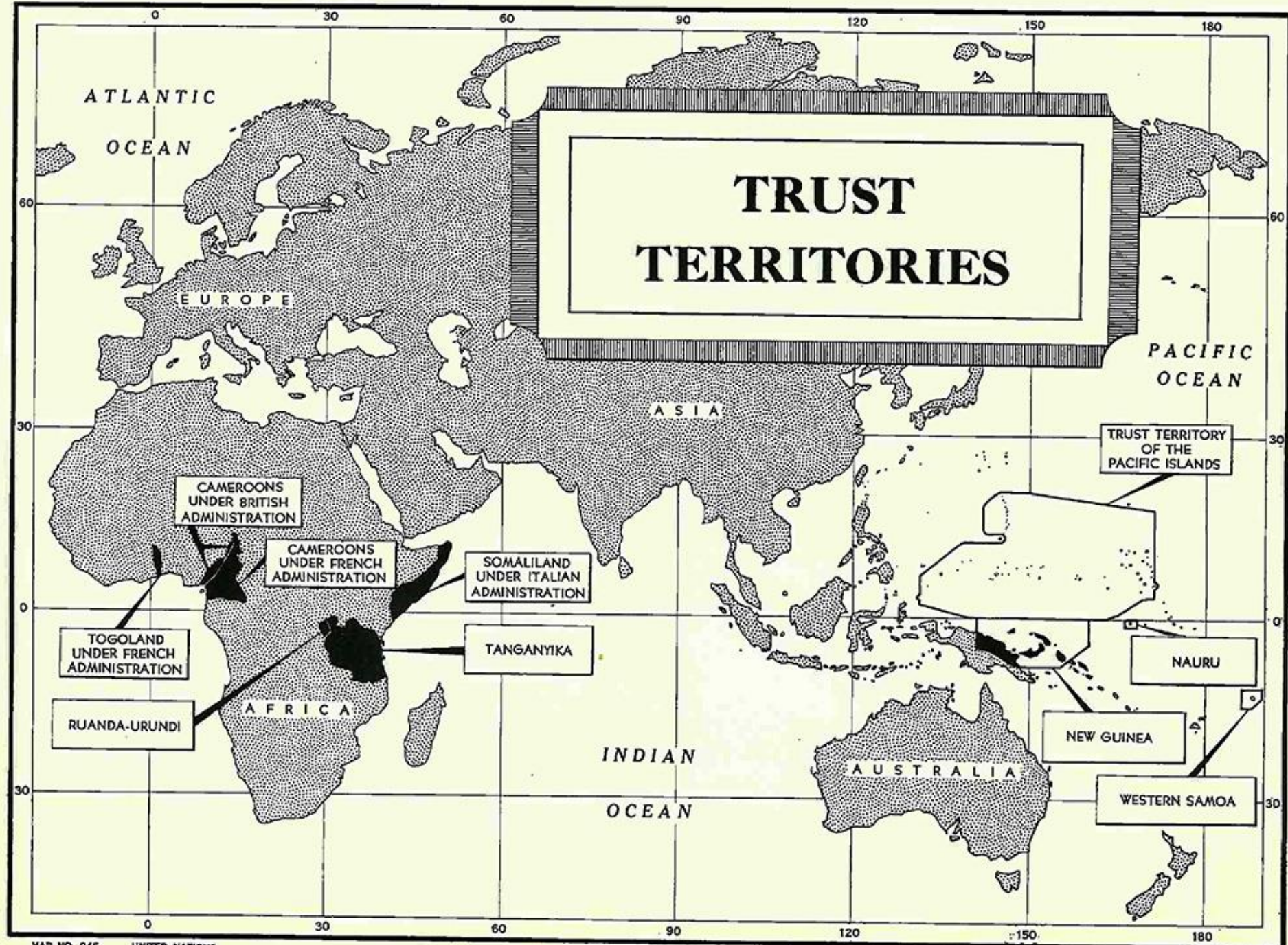

PORUČENSKÁ RADA

- dohľad nad správou území, umiestnených pod medzinárodnú poručenskú správu
 - pôvodne **kolónie** alebo územia pod mandátnou správou SN
 - Afrika: Rwanda a Burundi (Belgicko), Kamerun (Francúzsko), Somaliland (Taliansko), ...
 - Tichomorie: Palau (USA), Západná Samoa (NZ), Nauru (USA, NZ, Austrália), ...
- členovia: správcovia poručenských území, stáli členovia BR, štáty OSN, ktorí sa rozhodli byť členmi

Úlohy:

- zabezpečiť dosiahnutie sebaurčenia/**nezávislosti**
- preskúvanie správ, kontroly na mieste a posudzovanie stavu, podpora opatrení
- Do 90. rokov 20. stor. väčšina území dosiahla nezávislosť, alebo sa stala súčasťou iných štátov → **1994 pozastavená činnosť** (prijatie Palau do OSN)

MAP NO. 946 UNITED NATIONS
AUGUST 1959

AGENTÚRY A PROGRAMY

Svetová zdravotnícka organizácia (WHO)

- koordinuje medzinárodne zdravotnícke aktivity
- **prevencia šírenia chorôb**
 - napr. epidémia Eboly v Západnej Afrike (2014-2016) – monitorovanie šírenia, výcvik, poskytovanie vybavenia
 - pandémia COVID-19 (2020 -) – koordinácia vývoja a distribúcie vakcín (COVAX - spravodlivý prístup k vakcínam), usmernenia, ...
 - vakcinačné kampane proti osýpkam, obrne, žltej zimnici, .. (pravé kiahne – eradikácia 1980 – jediný krát v histórii)
- **posilnenie zdravotníckych systémov** (i.e. programy pre pôrodné sestry v Afr.)
- **verejné zdravie** – boj proti fajčeniu, konzumácia zeleniny, prístupy k pitnej vode ...
- **normy a štandardy** – normy pre lieky, vakcíny, technológie → bezpečnosť, efektívnosť, dostupnosť
 - názvy chorôb (kódové označenia miesto potenciálne stigmatizujúcich/zavádzajúcich – španielska chrípka, orientálny mor, prasačia chrípka,...)

Detský fond OSN (UNICEF)

- ochrana a podpora práv detí (pôvodne deti postihnuté WWII)
- **vzdelávanie** – krízové situácie alebo odľahlé oblasti
 - „back to school“ v Sýrii – výukové programy, pomôcky
- **zdravotná starostlivosť**
 - očkovacie kampane (detská obrna pokles o 99%)
- **ochrana práv**
 - boj proti detskej práci (vzdelávacie programy v Indii)
- **nutričná podpora a hygiena**
 - prístup k vode (Etiópia)
 - prevencia podvýživy (Jemen – distribúcia potravín, poradenstvo, Nigéria – obohacovanie potravín (jód, železo))
- financovanie len z darov a dobrovoľných príspevkov (+predaj merchu) → **kritika transparentnosti a efektívnosti** vynaložených peňazí (administratíva a marketing)

Svetový potravinový program (WFP)

- 1961 – sídlo v Ríme
- boj proti globálnemu hladu - potravinová pomoc (konflikty, vojny, prírod. katastrofy), školské stravovacie programy, výživové programy (dojčiace matky, malé deti)
- uznávaná ako relevantná a vysoko efektívna → 2020 **Nobelova cena za mier**

UNESCO

- *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*
- 1945 – sídlo v Paríži
- podpora vzdelávania, vedy (Európske stredisko pre jadrový výskum), kultúry → mier
- ochrana kultúrneho dedičstva
 - prvé krajiny v 1978 – Ekvádor (Galapágy), Poľsko (Krakov)
- USA
 - 1984 vystúpili (Reagan, neefektívnosť a obava zo soviet. vplyvu)
 - 2003 vrátili
 - 2018 vystúpili (Trump, zaujatosť proti Izraelu)
 - 2023 vrátili

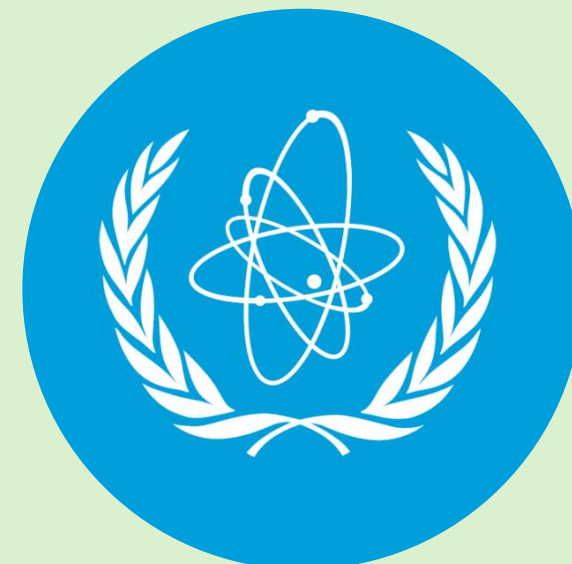

Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR)

- 1950, sídlo Ženeva
- ochrana práv utečencov (návrat, integrácia, presídlenie) monitoring a analýza dodržiavanie ľudských práv po celom svete (desiatky miliónov)
- humanitárna pomoc (prístrešie, potrava, voda, zdravotná starostlivosť)
- 1954, 1981 – Nobelova cena za mier

Medzinárodná agentúra pre atómovú energiu (IAEA)

- 1951, sídlo Viedeň
- cieľ – **bezpečné a mierové** využívanie atómovej energie, bránenie šíreniu pre vojenské účely
- normy a pravidlá využívania (po havárií vo Fukušime v 2011)
- monitorovanie a overovanie jadrových programov (napr. Irán)
- zodpovedná za dodržiavanie Zmluvy o nešírení jadrových zbraní (1970)
- podpora pri boji proti chorobám a epidémiám - rakovina, Ebola, Zika (sterilizácia komárov), Covid-19
- 2005 – Nobelova cena za mier

World Meteorological Organization

International Maritime Organization

World Health Organization

unicef

UNHCR
The UN Refugee Agency

UNIDIR

UNIFEM

WFP

UNEP

UNHCR

„Ja som veľmi rád, že aj v Organizácii spojených národov, názorov, spojených národ..., spojených národov..“